

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าด้วยกัน คือ ผู้ชมสามารถได้ยินทั้งเสียง เช่น เกี่ยวกับการฟังวิทยุ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหวติดต่อกันไป เช่น เกี่ยวกับการภาพยนตร์ และได้ยิน ตัวหนังสือ เช่น เกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นได้ชัดเจนที่สุด เพราะคนเรานั้นสามารถรับรู้จากการเห็นถึง 75 เปอร์เซ็นต์ จากการได้ยิน 13 เปอร์เซ็นต์ จากการสัมผัส 6 เปอร์เซ็นต์และจากการรส 3 เปอร์เซ็นต์ โทรทัศน์ให้ทั้งการได้เห็นและการได้ยิน ทำให้การรับรู้มีถึง 88 เปอร์เซ็นต์ โทรทัศน์จึงมีคุณสมบัติในการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดความรู้ หักสนคดี ความซาบซึ้ง ค่านิยม ตลอดจนทักษะ¹

ในประเทศที่กำลังพัฒนา สื่อมวลชนมีส่วนอย่างสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นับวันโทรทัศน์จะมีบทบาทในสังคมเพิ่มมากขึ้นทุกที โทรทัศน์ได้แทรกตัวเองเข้าไปในทุกสถาบันย่อยของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถานประกอบการเมือง เศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและวัฒนธรรม แม้กระทั่งสถาบันครอบครัวและเพื่อน² โทรทัศน์ได้รับความสนใจขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากสถิติจำนวนโทรทัศน์ในปี 2522 มีจำนวน 1,365,800 เครื่อง เฉพาะในกรุงเทพมหานครมีถึง 542,200 เครื่อง³

¹ อรรถพร เขียวถาวร, "บทบาทของโทรทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษา" นิเทศสาร 5 (กุมภาพันธ์ 2520) : 117

² ชวิญ เรือน ไชยอุดม, "วิทยุกับบทบาทสังคม" นิเทศสาร 6 (ธันวาคม 2520) : 25

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ "เอกสารการสำรวจสื่อมวลชน 2521-2522 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2522), หน้า 2

โทรทัศน์มีคุณลักษณะที่ได้เปรียบสื่อมวลชนชนิดอื่นหลายประการ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. โทรทัศน์มีคุณลักษณะเท่าเทียมการรวมเอาสื่อมวลชน 3 ประเภท คือ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์เข้าด้วยกัน จึงได้รับความนิยมมากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น
2. โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีแรงดึงดูดใจมากกว่าสื่อมวลชนอื่น
3. โทรทัศน์สามารถสร้างมโนภาพ (Concept) ได้ถูกต้องมากกว่าสื่อมวลชนอื่น ก่อให้เกิดความทรงจำติดตาติดใจไปนานกว่า

✓ ในฐานะที่โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง จึงได้ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติ ต่อสังคม 2 ประการคือ

1. การเสริมสร้างความรู้และให้การศึกษแก่มนุษย์ในสังคม (Intellectual)

1.1 การให้ข้อเท็จจริง (Facts) สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม ข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังและบริสุทธิ์ ไม่ลำเอียงที่จะเสนอข่าวหรือเรื่องราวที่บิดเบือนความจริง (Slant) อันจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิดได้ ความปกติแล้วข่าวสารที่เกิดขึ้นจะแยกออกเป็นเหตุการณ์ และสถานการณ์ นั่นคือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ (Event) ขึ้นจะต้องเสนออย่างตรงไปตรงมา เหตุการณ์นั้น ๆ จะกลายเป็นสถานการณ์ (situation) ที่สื่อมวลชนจะต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้รับสารเป็นผู้ตัดสินใจเอง

1.2 การให้การศึกษ (Education) นับเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของ สื่อมวลชนที่จะยกระดับการศึกษาของบุคคลในสังคมให้สูงขึ้น ให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามควรแก่ศักยภาพ การให้การศึกษ ของสื่อมวลชนได้ผลรวดเร็วกว่าการศึกษาในชั้นเรียน เพราะจะมีลักษณะของการให้ความรู้เพื่อที่จะปรับตัวเข้ากับสังคม

1.3 การแสดงออกทางสังคม การแสดงออกของคนในค่านิยมการเห็นความคิด เป็นเรื่องสำคัญเพราะสังคมที่เราอาศัยอยู่มีอาณาเขตกว้างขวางมากหากใครมีความคิดเห็นที่จะปรับปรุงสังคม เช่น ไรท์ก็สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนได้ และจะเป็นการแพร่ความคิดให้แพร่หลายยิ่งขึ้น จะทำให้กลายเป็นอุดมการณ์ของชาติขึ้นก็ได้ นอกจากนั้นสื่อมวลชนยังเป็นการแสดงออกของวัฒนธรรมได้อีกด้วย เพราะภาษาและตัวหนังสือเป็นสัญลักษณ์ที่บอกถึงความเป็น

อยู่ในค่านิยมวัฒนธรรมใดแห่งหนึ่ง ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
ได้อีก

1.4 ซักความกดดันและขัดแย้งในสังคม สื่อมวลชนจะเป็นเวที
กลางที่ทุกคนในสังคมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และเมื่อสังคมได้ทราบความต้องการ
หรือสมมุติฐานของความกดดันนั้นแล้วก็สามารถแก้ไข และในปัจจุบันการดำเนินงานจะต้องมี
การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานและทุกคนในสังคมจึงมีการใช้สื่อมวลชนในค่าน
การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดียิ่งขึ้นด้วย

2. บทบาททางจิตวิทยาสังคม(Social psychology) คือ บทบาท
เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและสร้างพลังจิตใจของสมาชิกในสังคมให้ดีขึ้น อาจแบ่งประเด็น
พิจารณาออก 3 ประเด็น

2.1 เพื่อสร้างความผูกพัน สื่อมวลชนจะมีหน้าที่ในการสร้างความ
ผูกพันในสังคมให้แน่นแฟ้นในขณะเดียวกันจะซักความวิตกกังวลทางสังคมและสมาชิกใน
สังคมให้หมดสิ้นไป ทำให้สังคมเป็นเอกลักษณะขึ้น

2.2 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สื่อมวลชนมีหน้าที่บริการสังคมให้มี
การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อคลายเครียดหลังจากได้ร่ำกรำทำงานหนักมาตลอด สื่อมวล
ชนจึงช่วยให้สมาชิกในสังคมได้รับการพักผ่อนด้วยการฟัง ชม หรืออ่านเพื่อการพักผ่อนของ
สังคมนั้น ๆ

สำหรับการพัฒนาสังคมนั้น สื่อมวลชนเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนา
สังคม บทบาทที่สำคัญของการพัฒนาสังคม ได้แก่

1. การพัฒนาทางการเมือง

การปกครองโดยเฉพาะการปกครองในระบบประชาธิปไตยถือว่ารัฐบาล
ต้องได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนเสียงของประชาชนจึงเป็นใหญ่ ซึ่งกล่าวกันโดยทั่วไปว่า
เสียงของประชาชนคือเสียงสวรรค์ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ส่งข่าวสารจาก
รัฐบาลลงไปยังประชาชนและในทำนองเดียวกันก็รับความคิดเห็นจากประชาชนเสนอขึ้นไปยัง
รัฐบาล ทำให้รัฐบาลทราบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

2. การพัฒนาทางการศึกษา

การพัฒนาทางการศึกษานั้นสื่อมวลชนนับว่ามีความรับผิดชอบค่อนข้าง
 นี้มาก เพราะทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (Function of mass media) แล้วทำให้
 การศึกษาเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งที่จะเสริมสร้างทางพุทธิปัญญา (Intellectual)
 ให้แก่สมาชิกของสังคมให้มากขึ้น

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีส่วนในการช่วยพัฒนาการศึกษานั้นมีลักษณะสำคัญ
 กว่าการศึกษาในโรงเรียนธรรมดา ระบบการศึกษาเริ่มต้นจากการสอนให้คนอ่านออก
 เขียนได้ เพราะอักษรเป็นเครื่องมือสื่อมวลชนอย่างหนึ่งที่มิในสมัยก่อนต่อจากการสอนให้
 อ่านออกเขียนได้ ระบบการศึกษาก็มุ่งสอนให้นักศึกษาใช้ทักษะในการอ่านการเขียนของตน
 แสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป ส่วนบทบาทของสื่อมวลชนที่มาร่วมในการพัฒนาในการศึกษา
 โดยเฉพาะโทรทัศน์นั้น เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ หรือข่าวสารที่ง่ายตรงและรวบรัดกว่ามาก
 ผู้รับไม่ต้องมีทักษะพิเศษอะไรเลยในการที่จะรับรู้สิ่งที่เห็นและได้ยินในขณะที่ดูโทรทัศน์เพื่อที่
 จะดูโทรทัศน์ให้รู้เรื่องจนเกือบจะไม่ต้องฝึกอะไรเลย และในปัจจุบันปรากฏว่าในประเทศ
 ที่พัฒนาแล้วซึ่งมีประชาชนมีโทรทัศน์คู่ทั่วประเทศ สังคมหันเหไปหรือไม่ก็กำลังหันเหไปจาก
 จากระบบสื่อสารด้วยตัวอักษรหรือสิ่งตีพิมพ์ไปเป็นระบบสื่อสารด้วยภาพ แต่ในขณะเดียวกัน
 ระบบการศึกษาในสถาบันของประเทศเหล่านี้กล่าวโดยทั่วไปแล้วยังล้าหลังคือเหตุการณ์และ
 ยังกิระบบตัวอักษรของศตวรรษก่อนอยู่

ในการพิจารณาถึงเรื่องอิทธิพลของโทรทัศน์เราคงจำไว้เสมอว่าโทรทัศน์มีผล
 ต่อการศึกษาทั้งนั้น¹ ไม่ว่ารายการอะไรก็ตามที่เข้าถึงประชาชนคนดูจะต้องมีผลในทาง
 เปลี่ยนทัศนคติผู้ดูหรือไม่ก็สร้างความฝันหรือให้ความรู้ทักษะใหม่ ๆ หรือบางทีก็ให้ผลหลาย
 ด้านพร้อม ๆ กัน

¹นิโคลัส เบ็นเน็ต, โทรทัศน์สื่อสำหรับมิชฌาศึกษาหรือ เอกสารประกอบ
 การสัมมนา เรื่องบทบาทของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา 19-21 กรกฎาคม 2516 (แผนก
 อีสระวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 4.

การใช้โทรทัศน์เพื่อศึกษานั้นในประเทศที่เจริญแล้วนิยมกันมาก เพราะได้ประโยชน์แก่ผู้ชมเพื่อนำไปประกอบได้ บางแห่งก็ใช้สอนในบทเรียนด้วย ประเทศฝรั่งเศสมีสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะเรียกว่า RTS (office de la radio television scolaire) ซึ่งเป็นสถานีสอนบทเรียนทางโทรทัศน์ ส่วนประเทศอังกฤษมีสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเรียก ETV (Educational Television) ซึ่งเป็นสถานีที่จัดเพื่อการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาว่า Instructional Television ซึ่งมีหน้าที่ทางบ้านสอนบทเรียนและรับผิดชอบโดยเฉพาะ

3. การพัฒนาทางด้านการธุรกิจ

บทบาทของ **สื่อมวลชน** ในการพัฒนาเศรษฐกิจมีมากมาย สื่อมวลชนจะให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตใหม่ ๆ ตลอดจนช่องทางของอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถปรับตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ในปัจจุบันสื่อมวลชนจึงมีรายได้จากการให้บริการทางธุรกิจ การค้าประมาณ 60% ของรายรับทั้งหมด จากปัญหาที่ผ่านมาสื่อมวลชนจะทำหน้าที่เฉพาะในราคาสินค้าแต่ไม่ไ้มุ่งสร้างการประชาสัมพันธ์ในวงการธุรกิจ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของการโฆษณา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากว่าธุรกิจการค้านั้นมุ่งผลของธุรกิจการค้ามากกว่าเพื่อสังคม งานในด้านการประชาสัมพันธ์ของธุรกิจการค้า จึงไม่แพร่หลายและเท่าที่เป็นอยู่จึงเป็นไปในลักษณะโฆษณามากกว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์

สื่อมวลชนมีหน้าที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยตรง ราคาสินค้าที่ผลทางการเกษตรหรือเกี่ยวกับต้นทุนของตลาดการค้า สื่อมวลชนสามารถเสนอข่าวรวดเร็วและยิ่งประเทศที่มีการประกอบอาชีพทางอุตสาหกรรมและการค้าเป็นหลักสื่อมวลชนย่อมมีความสำคัญเป็นเงาตามตัว การสนองตอบของสื่อมวลชนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนี้จึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมที่พัฒนาในด้านการอุตสาหกรรม

4. การพัฒนาสังคม

บทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาสังคมนั้น ถ้าพิจารณาสังคมแล้วจะเห็นว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลง (Dynamic) อยู่เสมอ สังคมไทยเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหวังในค่านิยม พฤติกรรมทางสังคมตลอดจนโครงสร้างของอำนาจ และโครงสร้างทางสังคม โดยสรุปแล้วสังคมของไทยกำลังเปลี่ยนแปลง (Change) จากสังคมประเพณีนิยม

ไปสู่สังคมสมัยใหม่ จากสังคมชนบท(Rural society) ไปสู่สังคมเมือง(Urban society) มากขึ้นจากสังคมแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ในบรรยากาศของความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ประชาชนย่อมอยู่ในความสับสนเกี่ยวกับค่านิยมและการวางตัวเกิดของว่างระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การขัดแย้ง ต่าง ๆ ได้ ระบบครอบครัวและความสัมพันธ์อันที่พี่น้องกำลังถูกคุกคามด้วยความสนใจเฉพาะธุรกิจของตนและขาดการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในสถานการณ์เช่นนี้ สื่อมวลชนจะช่วยสื่อความหมายในทิศทางที่เปลี่ยนแปลงของสังคมประสานสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ระหว่างประชาชนในชนบทกับประชาชนในเมือง ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความเจริญทางเทคนิควิทยาทางการสื่อสารคมนาคม ทางการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อิทธิพลทางวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกที่ไหลเข้ามาพร้อม ๆ กับประยุกต์วิทยา เครื่องยนต์กลไก รายการโทรทัศน์แบบต่าง ๆ ตลอดจนความผันผวนทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของประเทศ และของโลกที่มีส่วนเกี่ยวพันกันอย่างเป็นลูกโซ่ ถ้าหากประชาชนมีความเข้าใจในอิทธิพลและขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหล่านี้ดีขึ้น ความขัดแย้งและความตึงเครียดในทางจิตใจและทางสังคมจะลดน้อยลงเพราะคนไทยมีแนวโน้มในการให้ภัยกันอยู่แล้ว

บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของสื่อมวลชนเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมก็คือ "ความพยายามในการสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับสมัยปัจจุบันขึ้นในหมู่ประชาชน เช่น ค่านิยมแห่งความยุติธรรมทางสังคมและค่านิยมแห่งความรับผิดชอบและวินัยทางสังคม" ค่านิยมทั้งสองชนิดนี้จะช่วยสังคมมีความสงบสุข มีความขัดแย้งและสับสนน้อยลงเพราะค่านิยมแห่งความยุติธรรมทางสังคม ถ้ามีอยู่มากในหมู่ประชาชน จะมีผลทำให้การเล่นพวกเล่นพองน้อยลง การฉ้อราษฎร์บังหลวงน้อยลงและการใช้อำนาจอภิสิทธิ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายต่อส่วนรวมจะน้อยลงไปด้วย ส่วนค่านิยมแห่งความรับผิดชอบ วินัยทางสังคม ถ้ามีอยู่มากในมวลประชากรจะมีผลทำให้การทำลายสมบัติและทรัพย์สินของชาติน้อยลง เช่น การทำลายป่า การทิ้งขยะบนท้องถนน และทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองจะน้อยลง การฉ้อราษฎร์บังหลวงจะน้อยลงและการหลีกเลี่ยงไม่ยอมเสียภาษีอากรจะน้อยลงด้วย ซึ่งบทบาทของสื่อมวลชนจะมุ่งพัฒนาลักษณะดังกล่าวข้างต้นออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคล ได้แก่การให้ข่าวสาร ข้อคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับปรุงบุคคลิกภาพ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งทางการทำงาน และสังคมเป็นต้น
2. ระดับกลุ่ม ได้แก่การให้ข่าวสาร ข้อคิด วิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้มีพลังในการแก้ปัญหา และการต่อรอง เป็นต้น
3. ระดับชุมชน ได้แก่การให้ข่าวสาร ข้อคิด วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรม การพัฒนาชุมชนที่รัฐและราษฎรกำลังเร่งพัฒนา เป็นต้น
4. ระดับชาติ ได้แก่การให้ข่าวสาร ข้อคิด และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงข่าวสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์ จะพบว่า โทรทัศน์สามารถเสนอข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเสนอข่าวสารให้ผู้ชมได้รับทราบในทันทีที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น¹ นักวิจัยสื่อสารมวลชนหลายคนเห็นพ้องกันว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อผู้ชม ทั้งในแง่ ทัศนคติ ความคิดเห็น การกระทำ การดำรงชีวิต และพฤติกรรม โดยได้มีการกำหนดหน้าที่หลักของโทรทัศน์เอาไว้ 3 ประการ คือ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ และการให้ความบันเทิง ข่าวสารอาจถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของรายการโทรทัศน์ มีผู้ให้คำจำกัดความของข่าวไว้มากมายหลายประการ เช่น ข่าว คือ เหตุการณ์ข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็นที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ หรือข่าวคือ สิ่งใหม่ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จัก² หรือ ข่าว คือ เรื่องราวทั้งหลายที่คนควรทราบ แต่ยังไม่ทราบ

¹อรุณีประภา หอมเศรษฐี, การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520) , หน้า 70

²ประชัน วัลลิโก , หลักการเขียนข่าว (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516) หน้า 7-8

เรียกว่าข่าวทั้งสิ้น ชาวต้องมีระดับของความเป็นข่าว ตั้งแต่ข่าวเล็กไปจนถึงข่าวใหญ่¹ ซึ่งอาจจะสรุปสาระสำคัญและความหมายของคำว่า ข่าว ได้ว่า ข่าวคือ การรายงาน การเสนอ การแจ้งเรื่องราว การสื่อความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความแปลกใหม่ เค่น เป็นความรู้ และน่าสนใจซึ่งได้เกิดขึ้นอย่างปัจจุบัน สด ๆ ร้อน ๆ ทันทีทันใด อย่างในไม่ช้า²

ประชาชนให้ความสนใจในรายการข่าวมากกว่ารายการประเภทอื่น ๆ ทุกประเภท ข่าวที่ประชาชนให้ความสนใจมากที่สุดคือรายการข่าวในประเทศ³ ดังนั้นรายการข่าวทางโทรทัศน์จึงเป็นรายการที่ได้รับความสนใจและความนิยมจากประชาชนมาก การให้ข่าวสารแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ⁴ Wilbur Schramm ได้กล่าวว่า สื่อมวลชนจัดได้ว่าเป็นตัวแทนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากความสำคัญของข่าวโทรทัศน์ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ได้มีนักวิจัยทางสื่อสารมวลชนหลายคนได้ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทอันสำคัญอีกอย่างหนึ่งของสื่อมวลชน นั่นก็คือการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือชักจูง (Persuasive Tools) เพื่อโน้มน้าวหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในช่วงเวลาสั้น ๆ มากกว่าการทำหน้าที่ในการให้ข่าวสาร (Information) สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดวาระ (Agenda Setting) คือสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนด (Set) วาระการประชุม (Agenda) เกี่ยวกับปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, อะไรเป็นข่าว (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2516) , หน้า 16

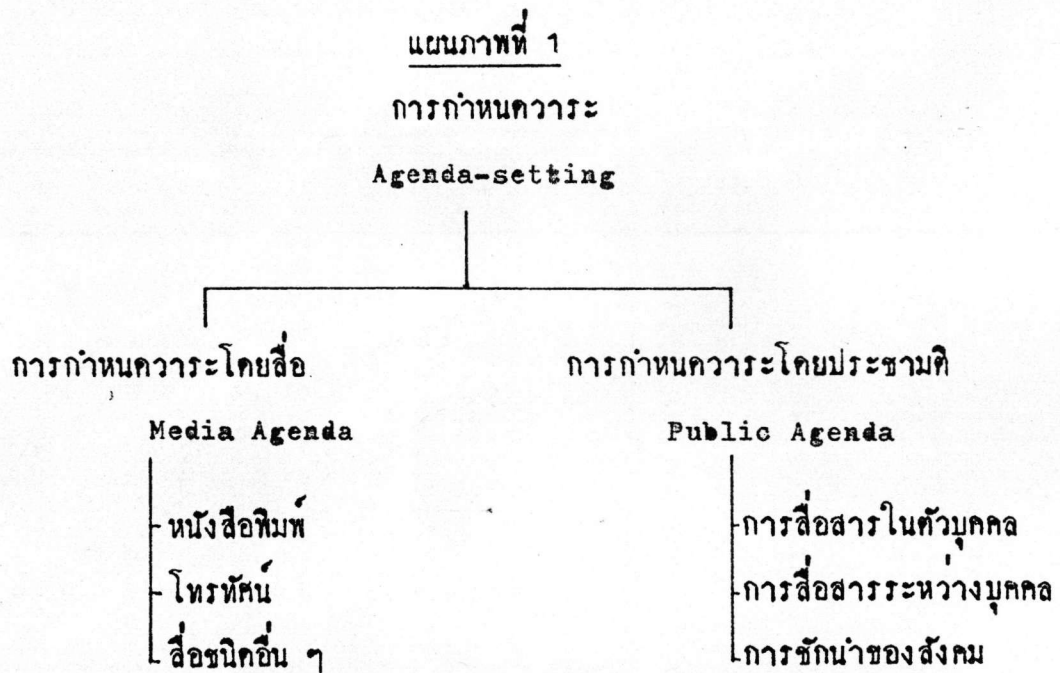
²วิษณุ สุวรรณเพิ่ม, การตกแต่งคนฉบับ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521) , หน้า 44-45

³สุนันทา เสียงแจ้ว, ความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับการศึกษาของประชาชนในภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519 : 62

⁴เสถียร เขยประทับ, "คุณลักษณะของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ" เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสัมมนาพิเศษศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522 อักสำเนา หน้า 1-2.

ประชาชนเปรียบเหมือนผู้เข้าร่วมประชุมที่จะรับทราบหรือเข้าใจเฉพาะปัญหาหรือประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดเอาไว้เท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ประชาชนจะคิดหรือปฏิบัติตามวาระที่สื่อมวลชนเป็นผู้กำหนด

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระนี้เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกันระหว่างหน้าที่ของสื่อ มวลชนกับสิ่งที่ผู้ฟังหรือผู้ชมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับตัวเขา หรืออีกประการหนึ่งก็คือ ความสำคัญของข่าวสารหรือเนื้อหาต่าง ๆ จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ซึ่งหากจะกล่าวถึงผล (Effects) ของแนวความคิดขั้นพื้นฐานของการกำหนดวาระแล้ว นำที่จะตั้งสมมุติฐานจากตัวแปร 2 ตัว ตามแผนภาพต่อไปนี้ ¹

Shaw and McCombs พบว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดวาระของข่าวสารการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในรัฐนอร์ท คาโรไลน่า ในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี ปี ค.ศ. 1972 ขณะเดียวกับที่โทรทัศน์ก็เลือกเสนอข่าวสำคัญ ๆ ของบุคคลผู้นั้น Shaw and McCombs สรุปด้วยว่า การกำหนดวาระทางโทรทัศน์มีส่วนสัมพันธ์กับการที่คนสนใจของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าการกำหนดวาระทางหนังสือพิมพ์

¹ Shaw and McCombs, M.E. The Emergence of American Political Issues. (St. Paul, MN: West Publishing, 1977) pp. 63

นอกจากนั้นยังพบว่า ในการศึกษากลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในรัฐนอร์ท คาโรไลนา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของค่านิยมทัศนคติในระดับสูงกับการเสนอข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับโทรทัศน์

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda Setting) นี้ เป็นแนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นให้เห็นถึงบทบาทอันสำคัญอีกลักษณะหนึ่งของสื่อมวลชนนอกเหนือไปจากที่ยอมรับกันโดยทั่วไป การศึกษาหน้าที่ของการกำหนดวาระ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงบทบาทของสื่อมวลชนว่าได้เสนอรายงานข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ มากน้อยเพียงไร

มีนักวิชาการหลายท่านทำการศึกษาเรื่องของการกำหนดวาระ เช่น **Becker McCombs & Mcleod** ได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการศึกษาในแนวนี้มีวิธีการศึกษาคลายคลึงกันคือ¹

1. การศึกษาสภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน (Media Environment) ซึ่งจะ
เป็นเครื่องเร้าที่จะก่อให้เกิด
2. พฤติกรรมของสื่อมวลชน (Media behavior) คือการเลือกและเสนอ
ข่าวสารอันจะเป็นผลต่อไปคือ
3. ผลสนองตอบมวลชน (Audience response) ในรูปของการพัฒนาหรือ
การเปลี่ยนแปลงทางความคิด (Cognition) หรือ ทัศนคติ (Attitude) และจะส่งผล
ต่อไปถึง
4. ผลสนองตอบ (Response) ขั้นสุดท้าย อันได้แก่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรม
ต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์

รายงานการวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน และพฤติกรรมของสื่อมวลชน ในที่นี้คือ โทรทัศน์ พิจารณาจากข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างงาน

---

¹ Lee B Becker, Maxwell E McCombs and Jack Mcleod, "The Development of Political Cognitions" in Steven H Chaffee (ed) Political Communication (Calif: Sage, 1975) p. 39.

ในชนบท มีความสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในนโยบาย เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผน ให้ประชาชนได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการสร้างงานในชนบท และช่วยกันสอดส่องไม่ให้เกิดการทุจริตเงินของโครงการ ทั้งนี้ การศึกษามหาชนของ ชาวโทรทัศน์ในการกำหนดควาระให้แก่ประชาชนจากข่าวสารการสร้างงานในชนบท จึง เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า โทรทัศน์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างงานในชนบทและเผยแพร่ข่าวสาร ไปถึงประชาชนมากน้อยเพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงรายการข่าวโทรทัศน์ที่กำหนดหน้าที่ในการกำหนดควาระ ค้วย การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างงานในชนบท ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529)
2. เพื่อทราบถึงลักษณะของข่าวสารการสร้างงานในชนบท ที่เผยแพร่ทางรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลาง โดยเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของแผนประชาสัมพันธ์โครงการสร้างงานในชนบท
3. เพื่อทราบถึงความสนใจของสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลางในการเผยแพร่ข่าวสารโครงการสร้างงานในชนบท เพื่อนำไปใช้สำหรับการวางแผนการประชาสัมพันธ์ในช่วงต่อไป
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินการวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับการกำหนดควาระในชั้นต่อไป

ปัญหานำวิจัย

1. ข่าวสารที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์ในส่วนกลาง มีการเสนอข่าวเกี่ยวกับการสร้างงานในชนบทมากน้อยเพียงไร
2. เนื้อหาสาระของข่าวสารที่เผยแพร่ไปยังประชาชนเกี่ยวกับการสร้างงานในชนบทเป็นแบบใดอย่างไร
3. สถานีโทรทัศน์ในส่วนกลางให้ความสนใจกับโครงการสร้างงานในชนบทอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะ ตัวสื่อและเนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์ถึงข่าวสารที่ปรากฏในช่วงระหว่างการปฏิบัติตามโครงการสร้างงานในชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ระหว่างเดือน มกราคม - มิถุนายน 2525 โดยการรวบรวมข่าวที่เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลาง คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 สถานีโทรทัศน์ขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ไทยทีวีสีช่อง 9 และไทยทีวีสีช่อง 3 นำมาวิเคราะห์ และสรุปผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

การสร้างงานในชนบท เป็นข่าวที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ สามารถถูกจัดให้เป็นวาระ โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ให้กับประชาชนทั่วไปได้

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยนี้จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน และพฤติกรรมของสื่อมวลชน ในที่นี้คือ สภาพทั่วไปของสถานีโทรทัศน์ส่วนกลางในประเทศไทย และข่าวสารที่เผยแพร่ในช่วงรายการข่าวของสถานี ไม่รวมถึงการศึกษาผลสนองตอบของมวลชน และผลสนองตอบ ตามกระบวนการศึกษาถึงการกำหนดวาระให้กับประชาชน เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จะสิ้นสุดลงในปี 2529 จึงไม่สามารถจะทำการวิจัยได้ทั้งกระบวนการ เพราะสาเหตุข้อจำกัดด้านเวลา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ข่าวโทรทัศน์	-	หมายความถึง รายการข่าวที่ออกอากาศ เวลา 20 นาที ทางสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลาง คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์ขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ไทยทีวีสีช่อง 9
--------------	---	--

- ชาวไทยวิธีของ 3
- ข่าวสารโครงการ - หมายความว่า ข่าวสารต่าง ๆ ของ
สร้างงานในชนบท - โครงการสร้างงานในชนบทปี 2525
ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในส่วน
กลาง ช่วงเวลา ตั้งแต่ 1 มกราคม 2525
จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2525 อันเป็นช่วง
ปฏิบัติการของโครงการสร้างงานในชนบท
และเป็นช่วงที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 -
2529)
- การกำหนดวาระ - หมายความว่าถึง บทบาทหรือการปฏิบัติของ
สื่อมวลชน ในการทำหน้าที่ชักจูงใจประชาชน
เพื่อโน้มน้าว หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ
ประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของโครงการ
สร้างงานในชนบท และเข้าร่วมกับโครงการ
สร้างงานในชนบท
- การวิเคราะห์เนื้อหา - หมายความว่าถึง การวิเคราะห์ให้เห็นประจักษ์
ชัดแจ้ง และการสำรวจเนื้อหา ซึ่งแฝงอยู่
กับการสื่อสาร โดยวิธีการ จัดประเภท จัด
ทำตาราง สรุปเนื้อหาและใจความต่าง ๆ
เพื่อทราบถึงความหมายอันแท้จริง รวมทั้ง
ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจ - หมายความว่าถึงแผนพัฒนาประเทศ เพื่อการ
และสังคมแห่งชาติ - พัฒนาและแก้ปัญหาทาง เศรษฐกิจของประเทศ
ฉบับที่ 5 - ไปพร้อม ๆ กัน โดยกำหนดให้เป็นทั้งแผน
รุกและแผนรับสำหรับปัญหาต่าง ๆ

๗๕

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน และพฤติกรรมของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา เรื่องการกำหนดวาระของสื่อมวลชนในชั้นต่อไป
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการประชาสัมพันธ์ในด้านการเผยแพร่ข่าวสารไปสู่ประชาชนของโครงการสร้างงานในชนบทต่อไป
3. เพื่อเปรียบเทียบการทำหน้าที่การกำหนดวาระของรายการข่าวของแต่ละสถานีโทรทัศน์ โดยให้ข่าวสารของการสร้างงานในชนบทเป็นเกณฑ์